

Ks. Roman Bartnicki, Kinga Kłosek, *Metody interpretacji Nowego Testamentu*, Kraków 2014, s. 291, Wydawnictwo Petrus.

Poszukiwanie najlepszej metody interpretacji Biblii trwało przez wieki i trwa nadal. Wynika to stąd, że Biblia jest tekstem wyjątkowym, jedynym. Pismo święte w całości jest bowiem równocześnie prawdziwym Słowem Bożym i prawdziwym słowem ludzkim. Łączność Słowa Bożego ze słowem ludzkim w Biblii Sobór Watykański II porównuje do zjednoczenia dwóch natur w Osobie wcielonego słowa: „Słowo Boże, językiem ludzkim wyrażone, upodobniło się do mowy ludzkiej, jak niegdyś Słowo Ojca Przedwiecznego, przyjąwszy ciało ludzkie, upodobniło się do ludzi” (KO 13). Słowo Biblii będąc prawdziwym Słowem Bożym, nie przestało być jednocześnie prawdziwym słowem ludzkim. „Podwójne” bosko-ludzkie autorstwo Biblii oznacza, że każda księga i każdy tekst biblijny pochodzi w całości jednocześnie od Boga i od człowieka (co nie oznacza, że sens zamierzony przez Boga ogranicza się wyłącznie do sensu, który zamierzał wyrazić autor ludzki).

Wszystko to wskazuje na wyjątkowe znaczenie metod interpretacji Pisma świętego. Jak interpretować dzieło tak wyjątkowe, mające bosko-ludzkie autorstwo? I tej właśnie problematyce interpretacji *Nowego Testamentu* poświęcona jest publikacja ks. Romana Bartnickiego i Pani Kingi Kłosek pt. *Metody interpretacji Nowego Testamentu*.

Pierwsza część pracy autorstwa ks. Romana Bartnickiego poświęcona analizie etapów badań nad tekstem *Nowego Testamentu* składa się z trzynastu rozdziałów. Rozdział pierwszy to krótkie wprowadzenie (bibliografia, metody badań), a w rozdziale II autor bada „okoliczności powstania konkretnego dzieła” (dawniej nazywano to krytyką historyczną). Rozdział III – tekst *Nowego Testamentu* i jego tłumaczenia – stanowi wprowadzenie do „krytyki tekstu” zawartej w rozdziale IV, w którym autor przedstawia najważniejsze rękopisy, papirusy i pergaminy, a kończy analizą historii krytyki tekstu *Nowego Testamentu*. W rozdziale V autor zawarł „analizę kontekstu”. To zagadnienie jest w opracowaniach podręcznikowych przedstawiane raczej pobieżnie, dobrze więc, że autor uwzględnił tę problematykę. W kolejnych dwóch rozdziałach praca zawiera analizę lingwistyczną (autor nazywa ją „anali-

zą morfologiczno-syntaktyczną”, lub – mniej szczęśliwie: „analizą formy”) oraz „analizę narracji”. Analiza lingwistyczną to badanie słownictwa, stylu, gramatyki, struktury. Bardzo dobrą częścią rozdziału są przykłady analizy lingwistycznej i retorycznej w pracach polskich (s. 77–78). Stanowią one dobrą „ilustrację” tej metody.

Rozdział VII nosi tytuł: „analiza narracji”, ale autor zamieszcza jedynie historię metody i jej zadania, natomiast istotę tej metody przedstawia w drugiej części pracy Pani Kinga Kłosek. W rozdziale VIII poświęconym krytyce literackiej – zgodnie z założeniami tej metody – autor analizuje model i etapy metody diachronicznej, narzędzia krytyki literackiej, problem niespójności i prehistorii tekstów.

Jednym z istotnych problemów interpretacyjnych Nowego Testamentu są gatunki literackie (rozdział IX) wyróżnione przez twórców *Formgeschichte* (M. Dibelius, R. Bultmann i inni). W Polsce o gatunkach literackich w *Starym Testamencie* pisał między innymi J.S. Synowiec (myślę, że należało jego pracę szerzej zaprezentować). Bardzo dobre jest w tym rozdziale omówienie *Sitz im Leben* gatunku literackiego (dla interpretacji tekstów *Starego Testamentu* ma ogromne znaczenie).

Kolejny problem w interpretacji tekstów *Nowego Testamentu*, to krytyka tradycji (rozdział X), czyli analiza ustnej lub pisemnej prehistorii tekstów nowotestamentalnych oraz zmian, jakim one podlegały w trakcie ustnego przekazu. Metoda ta ma istotne znaczenie dla rekonstrukcji prehistorii tekstów.

W analizie tekstów nowotestamentalnych dużą rolę odegrała „historia redakcji” (*Redaktionsgeschichte*) omówiona przez autora w rozdziale XI. Czytając teksty *Nowego Testamentu* rzeczywiście już w punkcie wyjścia pytamy o rolę redaktora: jakie zmiany wprowadził on do tekstu?, jakie czynniki wpływały na jego decyzje redakcyjne? Bardzo istotne w tym rozdziale jest ukazanie elementów redakcyjnych w ewangeliach Mateusza, Marka i Łukasza.

Prace analityczne kończy rozdział XII o autentyczności słów i czynów Jezusa (*ipsissima verba et facta Jesu*). Autor wymienia najważniejsze kryteria autentyczności tych słów i czynów, ale w sumie należałoby opowiedzieć się za ogólną zasadą historiograficzną: wszystko należy uważać za autentyczne, dopóki nie udowodni się, że tak nie jest.

Rozdział XIII składa się z dwóch części. Część pierwsza zawiera wykaz narzędzi pracy egzegetycznej (komentarze, słowniki, bibliografia do apokryfów, literatury rabinicznej i inne). Część druga zawiera przykłady sposobu przeprowadzania egzegezy. Do pracy załącza autor trzy aneksy: historia metody historyczno-krytycznej, ważniejsze metodologie, podstawowe zasady cytowania. Aneksy te, moim zdaniem stanowią bardzo dobry materiał pomocniczy dla studentów.

Bardzo cenną wartością książki jest również jej druga część poświęcona metodzie analizy narracyjnej autorstwa Pani Kingi Kłosek. Wśród nowych metod krytyki biblijnej wymienić można metodę retoryczną, semiotyczną i właśnie narracyjną. Analiza retoryczna bada język biblijny w aspekcie jego religijnej perswazji. Analiza semiotyczna pomaga dotrzeć do tekstu biblijnego jako spójnej całości podlegającej mechanizmom lingwistycznym, a więc jako Słowo Boże wyrażone za pomocą języka ludzkiego. Pani Kinga Kłosek opracowała metodę analizy narracyjnej. Analiza narracyjna (wprowadzając rozróżnienie między treścią opowiadania i sposobem opowiadania: „story” i „discourse”) bada, w jaki sposób tekst w swej całości funk-

cjonuje jako narracja, tekst sam w sobie, w swej ostatecznej formie, jako swoiste zwierciadło, ukazujące obraz „świata opowiadania”.

Myślę, że analiza narracyjna pozwala dotrzeć do tekstu „czystego” Pisma świętego, tekstu wyizolowanego od wpływu środowiska kulturowego, do tekstu wolnego od wszelkich aprioryzmów.

Opracowanie Pani Kingi Kłósek uważam za niezwykle cenne. Najpierw z racji sposobu naukowej narracji: problematyka analizy narracyjnej moim zdaniem jest dość skomplikowana, ale autorka tak ją prezentuje, że bez trudu zrozumie ją student biblistyki. Po wtóre – w polskiej literaturze biblijnej praca stanowi na pewno „novum”. *Novum* w sensie tematyki, a przede wszystkim w sposobie jej naukowej prezentacji. Należy podkreślić, że autorka wykorzystwała najważniejsze opracowania w języku angielskim i w ten sposób ubogaciła biblistykę polską osiągnięciami zagranicznych autorów.

Ocena publikacji:

Wartość merytoryczna książki ks. Romana Bartnickiego i Pani Kingi Kłósek polega na tym, że stanowi ona prawdziwe kompendium wiedzy o metodach interpretacji *Nowego Testamentu*. Czytelnik (student i pracownik naukowy) znajdzie w niej całokształt problematyki dotyczącej interpretacji tekstów *Nowego Testamentu*; komentarze, tłumaczenia, typy tłumaczeń, przykłady krytyki biblijnej. Cenne są przykłady analizy lingwistycznej, retorycznej (s. 77), narracyjnej (s. 89), metody historii redakcji (s. 157), a nawet – podstawowe zasady cytowania (aneks III).

Uważam, że biblistyka polska wzbogaciła się o nową, niezwykle cenną publikację naukową. Jest ona oryginalnym, autorskim opracowaniem o znaczących walorach naukowych. Pracę powyższą umieszczam wśród najlepszych opracowań o metodologii badań nad tekstami *Nowego Testamentu*.

Ks. Roman Krawczyk